

УДК 351.78; 352

Федорчак Віктор Васильович

докторант навчально-науково-виробничого центру
Національного університету цивільного захисту України (м. Харків),
кандидат наук з державного управління

НОВІТНІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСОБИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИВІЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: УКРАЇНА ТА СВІТ

Анотація. Досліджено новітні організаційно-економічні засоби державного управління щодо забезпечення цивільної безпеки за кордоном. Визначено заходи державної політики України щодо їх застосування.

Ключові слова: державне управління, організаційні й економічні методи, ризик, НС, цивільна безпека.

Федорчак В. В. Новейшие организационно-экономические методы государственного управления по обеспечению гражданской безопасности: Украина и мир

Аннотация. Исследованы новейшие организационно-экономические методы государственного управления по обеспечению гражданской безопасности за рубежом. Определены меры государственной политики Украины по их применению.

Ключевые слова: государственное управление, организационные и экономические методы, риск, ЧС, гражданская безопасность.

Fedorchak V.V. New economic and organizational methods of public administration concerning the protection of civil security: Ukraine and the world

Annotation. The new organizational and economic methods of public administration concerning the provision of civil security abroad are investigated. The paper gives the measures of public administration of Ukraine on their application.

Key words: public administration, organizational and economic methods, risk, emergency, civil protection.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Метою державного управління цивільною безпекою є збереження здоров'я і життя людей, а також підтримка всієї інфраструктури, що забезпечує потрібний рівень життя. З визначеної таким чином мети державного управління цивільною безпекою випливає, що для її реалізації слід забезпечити найбільш ефективними засобами оптимальне співвідношення між рівнем життя і рівнем ризику в регіоні (концепція прийняттого ризику). Реалізація цих

завдань забезпечується через застосування, зокрема, економічних методів і засобів, що мають комплексно вирішувати питання підтримки певного рівня цивільної безпеки. Усе це зумовлює актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню та розв'язанню проблем державного управління в контексті забезпечення системи безпеки (держави, суспільства й особистості) в умовах виникнення НС присвячено наукові роботи С. Андрєєва, В. Андропова, А. Білоусова, С. Домбровської, М. Кулєшова, А. Коссе, С. Майстра, А. Максимова, Н. Малишевої, Д. Полковниченка, С. Пономаренка, Р. Приходько, А. Роміна, В. Садкового, О. Соболя та ін. [1-5].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Не применшуючи напрацювань і наукових здобутків названих науковців, відзначимо, що існує потреба комплексного дослідження новітніх і дієвих організаційно-економічних методів державного управління ризиками виникнення НС.

Формулювання цілей статті. Метою статті є наукове визначення й обґрунтування засад розвитку організаційно-економічних методів державного управління щодо забезпечення цивільної безпеки за кордоном і напрямків їх застосування в Україні.

Виклад основного матеріалу. Держава реалізує свої функції за допомогою певних механізмів, власне, їх створення зумовлено обов'язком захисту населення, громадян. У науковій літературі термін «механізм» застосовується щодо управління різними сферами життєдіяльності. При цьому його визначення пропонують теоретики та практики різних наук (права, економіки, соціології, політології тощо). На наше переконання, комплексну характеристику цього терміна у сфері виникнення ризиків НС і забезпечення цивільної оборони може забезпечити наука «Державне управління». Її загальний концепт передбачає, що підґрунтя для класифікації механізмів державного

управління становлять відповідні методи та засоби – правові, економічні, організаційні, інформаційні, соціально-комунікативні тощо.

Науковці слушно наголошують, що конкретні механізми управління умовно становлять «знаряддя» для здійснення цілеспрямованих перетворень [2]. Безперечно, воно не одне, а представлене сукупністю способів, методів, важелів, за допомогою яких суб'єкт державного управління впливає на об'єкт – суспільну життєдіяльність людей для забезпечення досягнення конкретної мети, що має сприяти розвитку країни в певному напрямку з додержанням низки керівних принципів. Серед методів державного управління суспільною життєдіяльністю людей науковці виокремлюють насамперед правові, економічні, організаційні й інформаційні [там само].

Отже, у системі державного управління у сфері виникнення ризиків НС також слід виокремлювати правові, економічні, організаційні й інформаційні методи державного впливу, що становлять основу відповідних механізмів державного управління. Вони за своєю природою відзначаються діалектичною єдністю, тому потребують комбінованого розгляду, тобто з позиції того, що є підґрунтям і причиною взаємозалежного розвитку та функціонування, зокрема економічні закони закріплені в правових нормах і реалізуються через організаційні методи в межах наявного обсягу інформації.

Аналіз наукових праць В. Акімова, В. Буркова, М. Махутова, Д. Аллена, Дж. Мішри, Н. Нірупамма, А. Хендерсона та ін. [1], у яких наводяться приклади досвіду щодо розроблення й застосування державних економічних механізмів, потрібних для попередження та ліквідації надзвичайних ситуацій, показав, що існує досить багато економічних механізмів, спрямованих на зниження ризику виникнення НС.

Ці механізми піддаються традиційному поділу на однорідні групи. У середині кожної такої групи вони різняться лише деякими

модифікаціями. У спрощеному вигляді структура системи, у якій діє економічний механізм, може бути схарактеризована як дворівнева. Верхній рівень займає центральний орган державного управління ступенем безпеки, а також природоохоронні органи, орган місцевої або регіональної влади. Крім того, до формування політики на верхньому рівні можуть долучатися також страхові організації. Нижній рівень системи державних економічних механізмів, потрібних для попередження й ліквідації надзвичайних ситуацій, займають об'єкти, діяльність яких несе в собі потенційну загрозу виникнення НС.

Слід зауважити, що Україна як сучасна держава дедалі частіше змушена здійснювати свої функції в умовах НС. Це змушує її вносити певні корективи в організаційні форми й методи діяльності традиційних державних органів і потребує створення нових державно-публічних інституцій і структур, максимально пристосованих до життєдіяльності в екстремальних ситуаціях і здатних застосовувати найбільш раціональній й ефективні методи та засоби впливу в таких ситуаціях [1; 4].

Аналіз наявних наукових напрацювань дозволяє стверджувати, що одним із завдань таких інституцій є аудит безпеки (у значенні фізичної безпеки підприємств). Проведений аналіз наявних матеріалів щодо функціонування зарубіжних систем аудиту безпеки [3; 5] дозволяє стверджувати про таке:

1. Основний напрямок розвитку такого виду нагляду в галузі забезпечення цивільної безпеки – це поєднання заходів, здійснюваних державою, і методів незалежного аудиту безпеки.

2. У технологічно розвинутих країнах найбільший акцент робиться на аудиті пожежної безпеки. Це має відповідне історичне пояснення: у цих країнах питання забезпечення протипожежної безпеки на державному рівні почали вирішуватися набагато раніше питань щодо захисту від природно-техногенних НС.

За результатами аналізу наукових напрацювань [5] щодо функціонування зарубіжних систем аудиту безпеки, можемо наполягати на доцільності врахування позитивного зарубіжного досвіду в ході розроблення нормативно-правової та методичної бази з аудиту безпеки при створенні в Україні системи незалежного оцінювання ризиків у сфері пожежної безпеки, цивільної оборони та захисту населення і територій від НС природного і техногенного характеру.

Висновки з даного дослідження. Отже, систему забезпечення соціально-економічної безпеки населення держави та її регіонів слід розглядати щодо попередження та ліквідації надзвичайних ситуацій. На наш погляд, напрямки забезпечення такої системи пов'язані з модернізацією методичного забезпечення реалізації економічних механізмів державного управління процесами розвитку й функціонування системи попередження і ліквідації НС на національному та регіональному рівнях. У цьому контексті ґрунтовного розгляду потребують окремі питання переорієнтування економічних механізмів і методів державного управління ризиками виникнення НС на об'єктовому рівні, тобто на рівні підприємств.

Перспективи подальших розвідок. Проаналізована вище проблематика є актуальною та перспективною з погляду проведення дальших наукових розвідок щодо провадження в Україні такого організаційно-економічного методу забезпечення цивільної безпеки, як аутсорсинг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Андреев С. О. Формування інституціональних засад діяльності органів місцевого самоврядування в Україні як суб'єктів забезпечення цивільного захисту / С. О. Андреев // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія. Державне управління. – 2016. – Вип. 1 (4). – С. 223-235.
2. Домбровська С. М. Державне управління у сфері безпеки соціально-еколого-економічних систем / С. М. Домбровська, В. В. Коврегін, А. Л. Помаза-Пономаренко, О. М. Коленов. – Х. : НУЦЗУ, 2017. – 244 с. – Режим доступу: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/2201>.
3. Сучасний стан організаційно-правового забезпечення державного управління

- пожежною безпекою в Україні : монографія / В. А. Андронов, С. М. Домбровська, О. М. Семків, В. Ю. Назаренко. – Х., 2014. – 230 с.
4. Криштанович М. Ф. Реалізація механізмів публічного управління у сфері цивільного захисту України щодо національної безпеки / М. Ф. Криштанович // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія. Державне управління. – 2017. – Вип. 1 (6). – С. 341–347.
 5. Приходько Р. В. Закордонний досвід регулювання запобігання і ліквідації надзвичайних ситуацій на регіональному рівні / Р. В. Приходько, О. А. Яценко // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія. Державне управління. – 2016. – Вип. 2 (5). – С. 272–282.

Statement of the problem. The implementation of the tasks of civil security requires the most effective methods and means, in particular the economic ones, which must comprehensively solve the issues of support of a certain level of this security.

Urgency. The works by S. Andreiev, A. Bilousov, S. Dombrovska, V. Sadkovyi and others are devoted to the analysis and solution of the problems of state administration in the context of provision of security system under emergency conditions.

The purpose of the article is the determination of the principles of the development of new organizational and economic methods of public administration concerning the provision of civil security abroad and the directions of their application in Ukraine.

Our task was to study the necessity of solving scientific and practical task as for working through the evaluation of new organizational and economic methods of public administration concerning the provision of civil security.

Summary. The scientific framework of economic mechanisms of the state emergency risk management was analyzed. It was proposed to allocate among them the following mechanisms: economic responsibility, risk redistribution, formation and use of budgetary and extra-budgetary funds, etc.

It was emphasized that in order to solve these and the range of other issues in the field of provision of civil security, it is necessary to consider the experience of those countries, which have successfully undergone the

“development” stage in the specified direction, which Ukraine currently undergoes. We consider that it is necessary to develop the single conceptual foundation for organizational and economic groundwork in the field of protection of the population and territories from emergencies, as well as the national strategy of risk management in case of their onset with orientation on the experience of the relevant foreign legislation.

Conclusions and outcomes. Thus, the achievement of the goals of civil security under the emergency conditions is connected with the significant expenditures and, in case of lack of resources, is possible only through the scientifically considered development and implementation of the complex of interconnected mechanisms and means, in particular the economic ones.